

Конарівська О. Б., к.е.н., доцент
Яковишина М. С., старший викладач
Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне

ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД РІВНЕНЩИНИ

Ключові слова: територіальна громада, туризм, дестинація, туристичні ресурси, фінансові ресурси, туристичний потенціал.

Проблема дослідження та її актуальність. В умовах сучасного розвитку місцевого самоврядування України одним з найбільш актуальних питань є формування самодостатніх територіальних громад. Важливим ключовим аспектом, що визначає самодостатність територіальної громади, є наявність власних фінансових ресурсів для забезпечення належного рівня життя її мешканців. Тому пошук шляхів збільшення надходжень до бюджетів територіальних громад, особливо сільських, нині є досить актуальним. На сьогодні одним із дієвих інструментів залучення фінансових надходжень до бюджетів об'єднаних територіальних громад є туризм.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано оглядово-аналітичний метод, зроблено огляд публікацій та електронних ресурсів мережі Інтернет за темою дослідження, зокрема проведено аналіз успішного досвіду розвитку туристичної діяльності на місцевому рівні.

Вихідними даними є статистичні дані щодо фінансування об'єднаних територіальних громад, досвід успішних бездотаційних територіальних громад, висвітлений в інформаційних медіа.

Результати дослідження. У розвинених країнах світу основним джерелом доходів бюджетів територіальних громад є місцеві податки та збори, які виступають: інструментом забезпечення економічного розвитку територіальної громади, фінансовою основою місцевого самоврядування; головним джерелом фінансових ресурсів для утримання і розвитку місцевого господарства, а також вирішення питань місцевого значення, соціальних проблем та підвищення рівня добробуту населення [3].

В Україні з 2015 року передано з державного бюджету до бюджетів об'єднаних територіальних громад (ОТГ) низку податків, зокрема: 100 % плати за надання адміністративних послуг, 100 % державного мита, 10 % податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки [3].

Туристичні регіони: розвиток, інституційне середовище та розумне локальне управління

Отже, нині фінансові ресурси ОТГ складаються із власних доходів і коштів, переданих з державного бюджету. Дотації і субвенції, отримані з державного бюджету, займають значну частину доходів ОТГ. Ці кошти йдуть на розвиток ОТГ і фінансування освіти, медицини, соціального захисту населення. За офіційними даними у 2019 році з Державного бюджету об'єднаним територіальним громадам України на розвиток інфраструктури була передбачена субвенція в розмірі 2,1 млрд грн., за кошти якої реалізовано 3095 проєктів на розвиток інфраструктури на суму 2,06 млрд грн. Варто зазначити, що для громад Рівненщини на розвиток інфраструктури було передбачено 72612 тис.грн (що становить 3,5% від загального фінансування ОТГ по Україні). Найбільше для Млинівської ОТГ – 4405,3 тис.грн; Немовицької ОТГ – 4288,8 тис.грн; Миляцької ОТГ – 3878,2 тис.грн; Демидівської ОТГ – 3667,3 тис.грн; Клесівської ОТГ – 3288,8 тис.грн [1].

Фінансовоспроможною і бездотаційною громадою Рівненщини є Вараська ОТГ, де знаходиться відокремлений підрозділ «Рівненська АЕС» ДП «НАЕК «Енергоатом». Надходження від атомної електростанції становлять більше ніж половину бюджету Вараша. Тобто громада має кошти не лише на обов'язкові виплати, такі як заробітна плата та енергоносії, а може використовувати зароблені гроші на розвиток своєї території. Бездотаційні громади також Крупецька, Клесівська і Клеванська [4]. Доречно зазначити, що Клеванська громада нині активно розвиває туризм.

Загально відомо, що туризм здатний чинити значний позитивний вплив на місцеві сільські громади, оскільки він може сприяти гордості за культурні традиції та допомагати уникнути переїзду в місто, створюючи місцеві робочі місця. Практично усі громади погоджуються, що розвиток туризму є надзвичайно важливим для їхнього майбутнього. Успішний досвід розвитку туризму має Келеванська територіальна громада.

Селище Клевань відоме Тунелем кохання - популярною туристичною атракцією. Від потоку туристів, лише за попередніми розрахунками, громада щороку до бюджету може отримувати понад півмільйона гривень. Розроблено кілька туристичних маршрутів: «Мала княжа корона» та «Велика княжа корона. Спадок Чарторийських», до яких входять найцікавіші місцеві об'єкти – крейдяні пагорби із лучно-степовою рослинністю, джерело, Костел Благовіщення Пресвятої Діви Марії, родинна усипальниця відомого княжого роду Чарторийських, церква Різдва Хрестового, замок княжого роду Чарторийських тощо [2].

Як було зазначено, основним джерелом доходів територіальної громади є податкові надходження, а також гранти міжнародних донорських організацій. Гранти – це перспективні і альтернативні джерела формування фінансових ресурсів ОТГ. Наприклад, для відновлення замку Чарторийських, що у Клевані, варто спробувати залучити міжнародні благодійні фонди, зокрема, фонд князів Чарторийських.

Історико-культурна спадщина відомих історичних постатей є потужним ресурсом для розвитку туризму, особливо для місцевих громад. Рівненська

Туристичні регіони: розвиток, інституційне середовище та розумне локальне управління

територіальна громада для розвитку туризму може використати Рівненський парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва ім. Т. Г. Шевченка. Адже, історія рівненського парку тісно пов'язана з родиною Любомирських, що має значний екскурсійно-туристичний потенціал. Відмітимо, що в Європі існує «Туристичний маршрут родових гнізд Любомирських», який проходить через міста та села, пов'язані з магнатською сім'єю у Підкарпатському воєводстві в Польщі, Львівській області в Україні і в регіоні Прешов у Словаччині [6]. До екскурсійно-туристичних переваг рівненського парку варто віднести відкриття у майбутньому туристичної атракції «Рівненські підземелля», на реалізацію якого місто виграло грант від ЄС.

Великий потенціал для розвитку туризму має і Тараканівська об'єднана громада Рівненської області. На її території знаходиться Тараканівський форт – популярний туристичний об'єкт, який входить до семи чудес Рівненщини. Також варто зауважити, що на період зйомок фільму «Джура Королевич» територія Тараканівського форту привабила ще більше відвідувачів. Адже, крім звичайних туристів, яких приваблює даний туристичний об'єкт, було також багато охочих поспостерігати безпосередньо процес зйомок. Проте, незважаючи на великий потік туристів, громада поки що не може ефективно використати свій туристичний потенціал. Головна причина у тому, що форт є на балансі Міністерства оборони, разом із прилеглими 64 га [5].

Під час популяризації території Рівненської області серед туристів, у тому числі іноземних, доречно буде зосередитись на окремих видах туризму. Наприклад, розвитку весільного туризму у Рівненській області сприяє будівництво у с. Клевань концептуального готельно-ресторанного комплексу «Тунель кохання» («Tunnel of love»), виконаного в арт-стилі.

Доречно також звернути увагу на можливостях кінотуризму. Адже Всесвітня туристична організація (UNWTO) відзначає значну роль фільму у просуванні туристичних дестинацій і проводить відповідний відео-конкурс «Exceptional Stories of Sustainable Tourism». Успішним прикладом залучення туристів в Україну став серіал «Чорнобиль». Аналізуючи потенціал ресурсів кінотуризму Рівненщини, доречно згадати фільми, які вже набули популярності, а їх зйомки відбувались на території області: «Поводир» (Тараканівський форт і Базальтові стовпи, 2014 р.), «Джура Королевич» (Тараканівський форт, 2019 р.), «Клевань, тунель кохання» – 2014 р., «Гетьманські клейноди» (Острог, Межиричі, 1991-1992 рр.). Великі сподівання має міні-серіал «Фермери», який може додатково дати поштовх до розвитку зеленого та агротуризму, адже зйомки проводились у мальовничих селах Буща і Мости. Також до ресурсів кінотуризму області варто включити Міжнародний кінофестиваль «Місто Мрії», який проходить щорічно у м. Рівне.

В Україні, і на Рівненщині зокрема, існує значний невикористаний потенціал для розвитку сільського зеленого та екотуризму. Багата історико-культурна та природнича спадщина у різних регіонах України може створити туристам унікальні

Туристичні регіони: розвиток, інституційне середовище та розумне локальне управління

враження. Найбільш повно увесь колорит та різноманіття культур і традицій передають фестивалі етно- та екоспрямування. Фестивалі можуть мати численні економічні та соціальні переваги як для окремих громад, так і для великих туристичних дестинацій. У Рівненській області досить популярним фестивалем став етно-екофестиваль «Буща Папороть», що проходить під час святкування Івана Купала і щороку збирає чимало людей. Даний фестиваль об'єднує у собі екологічні, оздоровчі, спортивні, музичні, творчі, виставкові та інші культурно-розважальні програми в стилі «етно». Також на Рівненщині проходять й багато інших етнофестивалів. Серед них варто назвати регіональний відкритий етно-тур-фест «Бурштиновий шлях», етнофестиваль «Новомалинська Любава», історико-культурний фестиваль «Погорина. Урочище Чадорож» та інші. В області також розроблений туристичний маршрут - зелений шлях «Медовее коло».

Власна імплікація отриманих результатів дослідження. Отже, аналізуючи досвід успішних бездотаційних громад, зокрема Клеванської ОТГ, що на Рівненщині, можна стверджувати, що суттєве збільшення податкових надходжень до бюджетів територіальних громад, особливо сільських, може бути досягнуто за допомогою туризму. Велике значення для здійснення успішної туристичної діяльності дестинацій мають туристичні ресурси, тобто наявність природних та історико-культурних об'єктів, а також різноманітних сучасних видів туризму, зокрема таких як весільний туризм і кінотуризм. Тому необхідно розробляти і удосконалювати вже існуючі туристичні продукти та послуги для задоволення потреб споживачів туристичних послуг. Таким чином доведено, що туризм на сьогодні – це дієвий інструмент розвитку територіальних громад Рівненщини.

Список літературних джерел:

1. Децентралізація / Урядовий портал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/>
2. Клеванська громада – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://klevanska.gromada.org.ua/>
3. Люта О. В., Пігуль Н.Г. Самодостатність територіальної громади: її сутність, склад та напрями забезпечення. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2015. – № 12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4571>
4. У яких об'єднаних громад Рівненщини найбільше грошей. Четверта влада : веб сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://4vlada.com/u-yakuh-ob-iednanyh-gromad-rivnenshchyny-najbilshe-groshej>
5. Як громаді отримати від туризму 2 млн грн на рік. – Децентралізація/ Урядовий портал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/8939>
6. Turystyczny szlak gniazd rodowych Lubomirskich. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.szlak-lubomirskich.stalowawola.pl/wstep.htm>